

طراحی مدل مفهومی صلاحیت‌های کارآفرینی دانش‌آموختگان دانشگاه کارآفرین (پیش‌بین‌ها، صلاحیت‌ها، و برآمد)

مهتاب پورآتشی*

استادیار مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، تهران، ایران
mah.pouratashi@gmail.com

مرتضی پرهیزکار

مربی پژوهشی جهاد دانشگاهی، تهران، ایران
parhizkar_morteza@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۴/۲۲

تاریخ اصلاحات: ۱۳۹۶/۰۳/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۱۳

چکیده

امروزه، کارآفرینی و مباحث مرتبط با آن از اهمیت خاصی در آموزش عالی برخوردار شده است و انتظار می‌رود که بعد از گذشت چند سال آموزش دانشگاهی، دانش‌آموختگان تفاوت معنی‌داری با افرادی داشته باشند که امکان بهره‌مندی از تجارب یادگیری دانشگاهی را نداشته‌اند. از آنجا که برای سوق دادن افراد به سوی کارآفرینی، ایجاد و توسعه صلاحیت‌های کارآفرینی ضروری است؛ به منظور موفقیت دانشگاه‌ها در پرورش دانش‌آموختگانی شایسته، لازم است تا صلاحیت‌های دانش‌آموختگان دانشگاه‌های کارآفرین مورد شناسایی و ارزیابی قرار گیرد. با توجه به آنچه ذکر شد، هدف مقاله حاضر که به صورت مروری و اسنادی نگاشته شده، طراحی مدل مفهومی صلاحیت‌های کارآفرینی دانش‌آموختگان دانشگاه کارآفرین می‌باشد. صلاحیت‌های کارآفرینی را می‌توان براساس موارد زیر مورد مطالعه قرار داد: مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده صلاحیت کارآفرینی، پیش‌بین‌های صلاحیت کارآفرینی، و برآمدهای صلاحیت کارآفرینی. براساس نتایج حاصله، صلاحیت‌های کارآفرینی دانش‌آموختگان در شش گروه شامل صلاحیت فردی و شناختی، صلاحیت ارتباطی، صلاحیت رهبری و کار تیمی، صلاحیت ایجاد و مدیریت کسب و کار، صلاحیت اقتصادی و بازاریابی، و صلاحیت پژوهشی دسته‌بندی می‌شود. مأموریت دانشگاه به‌عنوان پیش‌بین صلاحیت کارآفرینی در سه دسته: آموزشی، پژوهشی، و خدمات حمایتی در نظر گرفته شد و نیت کارآفرینی به‌عنوان برآمد صلاحیت‌های کارآفرینی مطرح شد. در نهایت و براساس مؤلفه‌های بیان‌شده، مدل مفهومی سنجش صلاحیت‌های دانش‌آموختگان دانشگاه کارآفرین، به همراه پیش‌بین‌ها و برآمد ارایه گردید.

واژگان کلیدی

صلاحیت کارآفرینی؛ دانش‌آموخته؛ دانشگاه کارآفرین؛ آموزش؛ مدل مفهومی.

۱- مقدمه

در هزاره سوم، از کارآفرینی می‌توان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین موتورهای رشد و توسعه یاد کرد؛ تا جایی که یکی از عوامل عمده اقتصادی منظور شده [۱۵] و به اعتقاد برخی محققان، کارآفرینی نوشاروری مشکلات اقتصادی و تسریع‌کننده توسعه اقتصادی است [۱۶] و [۱۷]. افزایش فعالیت‌های کارآفرینانه منجر به افزایش تولید ناخالص ملی و در نتیجه افزایش درآمد ملی، رفاه و آسایش در جامعه می‌گردد [۱]. از طریق توسعه فضای رقابتی و ارتقای مؤلفه‌های سرمایه انسانی، فناوری و نهادها به ارتقای بهره‌وری کمک شایانی می‌نماید [۱۸]. بطور کلی، دلایل مختلفی سبب برانگیختن افراد به سوی کارآفرینی می‌شود که برخی از مهم‌ترین آنها عبارتند از: تحقق ایده‌ها از طریق راه‌اندازی کسب و کار، امکان دستیابی به شغل مطلوب و دلخواه از طریق راه‌اندازی کسب و کار مورد علاقه، تمایل به کسب درآمد بیشتر، کشف فرصت‌های کسب و کار

که دیگران به آن توجه نکرده‌اند، و تحقق اهداف فردی کارآفرین، همراه با خدمت‌رسانی به جامعه [۱۹].

از سوی دیگر، یکی از مسایل پیش‌روی کشور، دانش‌آموختگانی هستند که توانایی‌های فردی و مهارت‌های لازم را برای راه‌اندازی کسب و کار مناسب ندارند. از جمله راهکارهای مناسبی که برای رفع این مشکل می‌توان مورد توجه قرار داد، ترویج کارآفرینی در دانشگاه‌ها است. به‌عبارت دیگر، به‌منظور جهت‌دادن افراد به سوی کارآفرینی، ایجاد و توسعه صلاحیت‌های کارآفرینی ضروری به نظر می‌رسد و لذا، یکی از مهم‌ترین مأموریت‌های جدید دانشگاه‌ها، ایجاد و توسعه صلاحیت‌های کارآفرینی در دانش‌آموختگان دانشگاهی است [۲]. در این راستا، دانشگاه‌های کارآفرین دستیابی به این مقصود را تسهیل می‌کند [۳].

ظهور دانشگاه کارآفرین پاسخی به اهمیت روزافزون دانش در نظام ملی و ناحیه‌ای و نوآوری و شناخت جدید از دانشگاه است؛ یعنی نهادی که عامل انتقال دانش و فناوری و منبع اختراعات خلاقانه به‌شمار می‌رود

* نویسنده مسئول

۳- یافته‌ها

۳-۱- صلاحیت و صلاحیت کارآفرینی: تعریف واژگان

از واژه صلاحیت تعاریف مختلفی ارائه شده است. گیب^۳ (۱۹۹۰) صلاحیت را به‌عنوان "توانایی انجام وظایف مشخص دانسته که برای انجام موفقیت‌آمیز وظیفه نیاز به دانش، مهارت، نگرش و انگیزه می‌باشد" تعریف کرده است [۲۲]. کنسرسیون آموزش کارآفرینی^۴ (۲۰۱۰) صلاحیت را توانایی بکارگیری مجموعه‌ای از دانش، مهارت، و توانمندی‌های مرتبط به منظور اجرای موفقیت‌آمیز وظیفه در حوزه کاری تعریف شده، بیان نمودند [۲۳]. صلاحیت را می‌توان به‌عنوان مجموعه‌ای از دانش، مهارت‌ها، ویژگی‌های رفتاری و خصوصیات شخصی بیان نمود [۷]. در تعریف دیگری [۲۴]، صلاحیت به معنی مجموعه مهارت‌ها، دانش، توانایی، و رفتار مورد نیاز جهت دستیابی به موفقیت تعریف شده است. به‌طور کلی، صلاحیت به صورت ترکیبی از دانش، مهارت، و نگرش‌های مورد نیاز برای انجام موفقیت‌آمیز وظیفه شغلی تعریف می‌شود [۲۵].

صلاحیت‌ها را می‌توان به دو گروه صلاحیت‌های ذاتی و صلاحیت‌های اکتسابی دسته‌بندی نمود. بدین ترتیب، صلاحیت‌های ذاتی شامل خصیصه‌ها، نگرش، خودپنداره، و نقش‌های اجتماعی است و به «عناصر درونی» اطلاق می‌شود [۲۶]؛ درحالی‌که صلاحیت‌های اکتسابی شامل مؤلفه‌هایی است که طی فعالیت شغلی و یا از طریق یادگیری تئوری یا عملی کسب می‌شود (مانند مهارت‌ها، دانش، و تجربه) و به «عناصر بیرونی» اطلاق می‌شود [۲۷]. به زعم برخی صاحب‌نظران، صلاحیت‌های ذاتی را نمی‌توان به راحتی تغییر داد، حال آنکه صلاحیت‌های اکتسابی از طریق برنامه‌های آموزش و کارآموزی مناسب قابل تغییر و بهبود است [۲۸].

ارتباط مفروض بین صلاحیت‌ها با شروع و رشد کسب و کار سبب علاقمندی به مطالعه در حوزه صلاحیت‌های کارآفرینی شده است [۲۹]. بررسی نگاشته‌ها و مقالات در حوزه صلاحیت‌های کارآفرینی حاکی از آن است که از واژه‌های مختلفی برای اشاره به صلاحیت‌های کارآفرینی استفاده شده است؛ مانند ویژگی‌ها^۵، صلاحیت‌ها^۶، رفتارها^۷، و کیفیت‌ها^۸ [۳۰-۳۳]. صلاحیت‌های کارآفرینی به مجموع ویژگی‌های ضروری کارآفرین - شامل نگرش، ارزش و باورها، دانش، مهارت، و تجارب (اجتماعی، فنی، و مدیریتی) - برای کارآفرینی موفق و پایدار گفته می‌شود [۳۴]. من و همکاران^۹ (۲۰۰۲) و لاو و همکاران^{۱۰} (۱۹۹۹) صلاحیت‌های کارآفرینی را مجموعه‌ای از ویژگی‌های سطح بالا شامل ویژگی‌های

[۴]. دانشگاه کارآفرین براساس تجاری‌سازی^۱ و کالاسازی^۲ نهاده شده است. تجاری‌سازی، به ارائه خدماتی مانند دوره‌های آموزشی، خدمات مشاوره‌ای و فعالیت‌های توسعه‌ای؛ و کالاسازی، به ارائه خدماتی مانند ثبت اختراع، مجوز یا کسب و کارهای نوپا توسط دانشجویان می‌پردازد [۲۰]. به عبارت دیگر، دانشگاه کارآفرین، دانشگاهی است که کارآفرینی علمی در آن بتواند نیرویی برای رشد اقتصادی ایجاد کند و باعث رقابت در بازارهای جهانی شود [۲۱]. چنین دانشگاهی باید دو وظیفه را انجام دهد: اول، کارآفرینان آینده را آموزش دهد تا کسب و کاری ایجاد کنند و همچنین، روحیه کارآفرینانه را در دانشجویان و در تمام حوزه‌ها توسعه دهد. دوم، مراکز رشد کسب و کار را سازماندهی نماید، پارک فناوری و مواردی نظیر آن را ایجاد کند، دانشجویان را در این سازمان‌ها درگیر کند و به کمک آن‌ها دانشجویان و دانش‌آموختگان را در ایجاد کسب و کار یاری کرده و همچنین، بتواند از نظر مالی استقلال پیدا کند [۵]. براین اساس، دانشگاه کارآفرین نه تنها در پاسخگویی به نیازها و انتظارات متنوع محیط خود موفق است، بلکه برنامه‌ها و فرایندهای عملیاتی آن برای اشاعه فرهنگ کارآفرینی و ارتقای صلاحیت‌های کارآفرینی دانشجویان مورد بازبینی قرار گرفته است [۶].

بطور کلی، بیکاری فزاینده دانش‌آموختگان دانشگاهی و روند رو به افزایش توجه به کارآفرینی در ایران، اهمیت پرورش صلاحیت‌های کارآفرینی در دانشجویان را نمایان می‌کند. لذا، مهم‌ترین سؤالی که مطرح می‌شود این است که: لازم است تا افراد جهت راه‌اندازی کسب و کار به چه صلاحیت‌های کارآفرینی مجهز باشند؟ دیگر سؤالات عبارتند از: نقش دانشگاه در ارتقای صلاحیت‌های کارآفرینی دانشجویان به چه صورت است؟ و برآمد ارتقای صلاحیت‌های کارآفرینی چیست؟ در مقاله حاضر به سؤالات مطرح‌شده پاسخ داده می‌شود.

۲- روش تحقیق

تحقیق حاضر به صورت مروری و تحلیلی صورت گرفته و با مطالعه مقالات علمی معتبر، مجموعه مقالات کنفرانس‌ها و بانک‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی انجام یافته است تا مدل مفهومی برای صلاحیت‌های کارآفرینی دانش‌آموختگان دانشگاه کارآفرین ارائه کند. براین اساس، با بررسی مطالعات صورت گرفته در این حوزه، صلاحیت‌های کارآفرینی دانشجویان شناسایی و دسته‌بندی شدند. در ادامه، فعالیت‌های دانشگاهی در جهت ارتقای صلاحیت‌های کارآفرینی به‌عنوان پیش‌بین‌ها و نیز، برآمد صلاحیت‌های کارآفرینی مورد بررسی قرار گرفتند. در نهایت، براساس موارد شناسایی شده، مدل مفهومی تدوین گردید.

3. Gibb
4. The consortium for the entrepreneurship education
5. Characteristics
6. Competencies
7. Traits
8. Qualities
9. Man et al.
10. Lau et al.

1. Commercialization
2. Commoditization

شبکه‌سازی، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی، حل مسأله و تصمیم‌گیری، و کاربرد کامپیوتر است. صلاحیت‌های فنی گسترده صنعت شامل اصول کارآفرینی، نوآوری، برنامه‌ریزی، بازاریابی، مدیریت مالی، و ارزیابی و مدیریت ریسک است. صلاحیت‌های فن بخش صنعت شامل کارآفرینی جوانان، کسب و کار خرد، توسعه کسب و کارهای کوچک، و کارآفرینی اجتماعی است.

در ادامه، خلاصه‌ای از مطالعات انجام شده در حوزه صلاحیت‌های کارآفرینی ارائه می‌شود. در تحقیق صورت گرفته [۴۳]، محقق مجموعه‌ای از صلاحیت‌های نیازمند توسعه از طریق آموزش کارآفرینی را بیان کرده است که عبارتند از: خلاقیت، تحمل ابهام، تشخیص فرصت، ارزیابی کسب و کار، شبکه‌سازی، توجه به اخلاق علم. در تحقیق دیگری [۳۵]، محققان صلاحیت‌های کارآفرینانه را در شش دسته بدین شرح تقسیم‌بندی نمودند: صلاحیت‌های ذهنی (مانند مهارت تصمیم‌گیری، مخاطره‌پذیری، نوآوری)، صلاحیت‌های ارتباطی (صلاحیت‌های مربوط به تعامل فرد با دیگران و ایجاد و حفظ شبکه‌ها)، صلاحیت‌های راهبردی (صلاحیت‌های مرتبط با تعیین، ارزیابی و پیاده‌سازی راهبردهای کسب و کار)، صلاحیت‌های تعهدی (صلاحیت‌هایی که کارآفرین را متعهد به حرکت رو به جلو می‌کند)، و صلاحیت‌های فرصت‌جویانه (صلاحیت‌های مربوط به بررسی، ارزیابی، تشخیص و توسعه فرصت‌های بازار). نتایج پژوهشی که با عنوان مهارت‌های کارآفرینی برای اقتصاد انجام گرفته است [۴۴]، نشان داد که آموزش کارآفرینی بر افزایش مهارت‌های دانشجویان در خلاقیت، توانایی کار گروهی و اعتماد به نفس و همچنین، مهارت‌های ارتباطی و مدیریت اثرگذار بوده است.

زعفرانیان و همکاران (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای، مهم‌ترین صلاحیت‌های کاری و سطح آموزش مورد نیاز دانشجویان فناوری اطلاعات را به ترتیب اولویت به صورت زیر بیان کردند: ارائه راه‌حل‌های نوآورانه و خلاقانه (سطح ماهر)، ایجاد روابط و همکاری‌های حرفه‌ای (سطح شایسته)، حل مسأله و تصمیم‌گیری (ماهر)، استفاده از رایانه و برنامه‌های مرتبط برای وارد کردن و بازاریابی اطلاعات (متخصص)، همکاری تیمی (متخصص)، مستندسازی اطلاعات (ماهر)، برنامه‌ریزی و سازماندهی (متخصص)، کار با فناوری (شایسته)، و آشنایی با اصول کسب و کار (ماهر). اونسنانک (۲۰۰۳) برخی از صلاحیت‌های مورد نیاز کارآفرینی را به صورت زیر بیان کرده است: توانایی تشخیص و تحلیل فرصت‌های بازار، توانایی برقراری ارتباطات، و توانایی ایجاد ارتباط با دیگر شاغلان و ذینفعان حرفه‌ای دیگر به منظور فعالیت‌های مشترک و یادگیری متقابل. هوک (۱۹۹۱) صلاحیت‌های مورد مورد نیاز برای موفقیت کسب و کارهای کوچک را بدین صورت بیان نموده

شخصیتی، دانش، و مهارت‌ها بیان کرده‌اند. صلاحیت کارآفرینی این توانایی را به فرد کارآفرین می‌دهد تا از ایده‌ای در ذهن به خلق ارزش نایل شود و در مدیریت کردن یک فعالیت مخاطره‌آمیز، عملکرد سطح بالا و سود حداکثری ارائه کند [۳۷]. صلاحیت‌های کارآفرینی دارای طیف وسیعی از ویژگی‌های فردی و انگیزه‌ها تا دانش و مهارت‌های مشخص دارند [۲۹]. به عنوان مثال، نوآوری به عنوان یک صلاحیت تعریف می‌شود - نوآوری «مهارت، و نه موهبت است» که در طی زمان و با افزایش دانش و مجموعه مهارت‌های کلیدی توسعه می‌یابد [۳۸]. در مجموع، صلاحیت‌های کارآفرینی، صلاحیت‌های پایه و ضروری برای شروع، گسترش، و موفقیت در کسب و کار است؛ و تنها به قابلیت‌های ذاتی فرد مبتنی نیست، بلکه باید از طرق مختلف مانند آموزش و کارآموزی، و تجربه کسب شود.

۳-۲- مدل‌ها و ابعاد صلاحیت‌های کارآفرینی

پژوهشگران حوزه کارآفرینی دامنه متنوعی از صلاحیت‌های کارآفرینی را پیشنهاد داده‌اند، که به صورت مدل‌های سه تا شش مؤلفه‌ای متغیر است. از جمله مدل‌های سه مؤلفه‌ای می‌توان به مدلی که توسط میشل مور و رولی^۱ (۲۰۱۰) و پرات و همکاران^۲ (۲۰۰۹) ارائه شده، اشاره نمود. میشل مور و رولی (۲۰۱۰) مدل سه مؤلفه‌ای ارائه کردند که شامل صلاحیت‌های نگرش، رفتاری، و مدیریتی بود. مدل پرات و همکاران (۲۰۰۹) شامل صلاحیت‌های جهت‌گیری موفقیت، بین فردی و تیم‌سازی، و کسب و کار است. مدل‌های چهار عاملی، مانند مدل ارائه شده توسط درینسن^۳ (۲۰۰۵) شامل مؤلفه‌های دانش، انگیزه، توانمندی‌ها، و خصیصه‌ها خصیصه‌ها و مدل ارائه شده توسط اسمیت و شانکر^۴ (۲۰۱۵) شامل مؤلفه‌های موفقیت، توان شخصی، برنامه‌ریزی، و ارتباطات است. مدل پنج عاملی توسط سوگار^۵ (۲۰۱۴) ارائه شد و شامل مؤلفه‌های ساختار فکری خوداشتغالی، دید مدیریتی، نگرش رهبری، سرمایه‌گذار کارآفرینانه، و کارآفرین واقعی است. علاوه بر این، صلاحیت کارآفرینی شش مؤلفه‌ای توسط کنسرسیوم آموزش کارآفرینی (۲۰۱۰) ارائه شد و شامل صلاحیت‌های اثربخشی شخصی، صلاحیت‌های علمی، صلاحیت‌های محیط کار، صلاحیت‌های فنی گسترده صنعت، صلاحیت‌های مدیریتی و فن بخش صنعت، و الزامات شغلی است. صلاحیت‌های اثربخشی شخصی شامل مؤلفه‌هایی مانند مهارت‌های بین فردی، اشتیاق، انعطاف‌پذیری و سازگاری، ریسک‌پذیری، و تمایل به یادگیری است. صلاحیت‌های علمی شامل مؤلفه‌هایی مانند خواندن، نوشتن، ریاضیات، علوم و فناوری، و تفکر انتقادی و تحلیلی است. صلاحیت‌های محیط کار دارای مؤلفه‌های

6. Huck

1. Mitchelmore and Rowley
2. Prats
3. Driessen
4. Smith and Shankar
5. Sugars

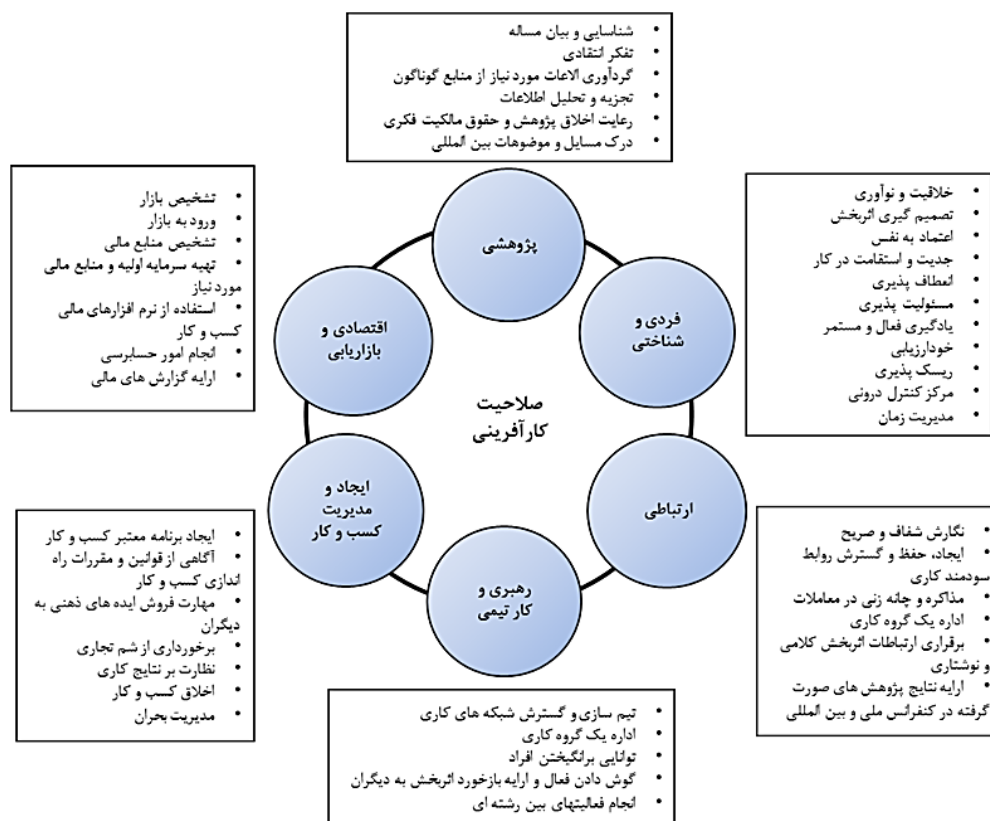
است: شروع کسب و کار، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی، مدیریت، بازاریابی، حسابداری، ارتباط با کارکنان، فروش، تسهیلات، و کنترل ریسک. به‌طور کلی، نتایج مطالعات صورت گرفته در خصوص صلاحیت‌های کارآفرینی در جدول (۱) نشان داده شده است.

جدول ۱- نتایج مطالعات صورت گرفته در خصوص صلاحیت‌های کارآفرینی

محقق	کالروی ^{۱۵} (۲۰۰۵)	رونستاد ^{۱۴} (۱۹۸۵)	من و همکاران ^{۱۳} (۲۰۰۶)	بارت ^{۱۲} (۲۰۰۸)	هسریچ و پیتز ^{۱۱} (۲۰۰۳)	سالگادو-بندا ^{۱۰} (۲۰۰۵)	آی یو آ ^۹ (۲۰۱۳)	پولزین ^۸ (۲۰۱۱)	پرن ^۷ (۲۰۰۳)	حسینی و پورآتشی ^۶ (۲۰۱۰)	اکپوتوه و آماهی ^۵ (۲۰۰۶)	اینیانگ و اینیوه ^۴ (۲۰۰۹)	آدیمو ^۳ (۲۰۰۹)	موک ^۲ (۱۹۹۱)	لانس و همکاران ^۱ (۲۰۱۰)	شهبازی و علی‌بیگی (۱۳۸۵)	امینی و همکاران (۱۳۹۲)
صلاحیت کارآفرینی	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
خلاقیت و نوآوری	✓				✓												
توانایی کار گروهی	✓				✓											✓	
مهارت‌های ارتباط کلامی و نوشتاری	✓				✓		✓	✓									
تحمل ابهام		✓			✓												
ریسک‌پذیری			✓	✓	✓	✓				✓						✓	
مرکز کنترل درونی				✓	✓												✓
تفکر نقادانه							✓										
تشخیص فرصت بازار		✓				✓				✓							
ارزیابی کسب و کار		✓	✓														
شبکه‌سازی و حفظ شبکه کاری		✓	✓		✓		✓										
توجه به اخلاق علم مانند مالکیت فکری		✓					✓	✓									
تصمیم‌گیری اثربخش			✓														
انجام امور حسابداری / حسابداری				✓				✓							✓		
مهارت رهبری																	
تشخیص / مدیریت منابع مالی											✓						
مدیریت زمان							✓	✓									
برنامه‌ریزی و تنظیم اهداف			✓		✓												
مذاکره و چانه‌زنی					✓												
گوش‌دادن و آرایه بازخوردی اثربخش							✓	✓									
تجزیه و تحلیل مسائل / حل مسأله								✓								✓	
مدیریت کسب و کار					✓												
بازاریابی					✓			✓									
تنظیم گزارش‌های مالی											✓						

1. Lans et al.
2. Huck
3. Adeyemo
4. Inyang and Enuoh
5. Akpotowoh and Amahi
6. Hosseini and Pouratashi
7. Perran
8. Polziehn
9. IUA
10. Salgado-Banda
11. Hisrichand Peters
12. Barret
13. Man et al.
14. Ronstad
15. Galloway

براساس نتایج به‌دست آمده، صلاحیت‌های دانش‌آموختگان دانشگاه کارآفرین را می‌توان در شش گروه دسته‌بندی و مدل مفهومی صلاحیت‌های دانشجویان دانشگاه کارآفرین را به صورت شکل (۱) ترسیم نمود.

شکل ۱- مدل مفهومی پیشنهادی صلاحیت‌های کارآفرینی دانشجویان
منبع: یافته‌های تحقیق

۳-۳- دانشگاه کارآفرین و توسعه صلاحیت‌های کارآفرینی: پیش‌بین‌های صلاحیت کارآفرینی

عصر حاضر شاهد تحولات عظیم در نظام‌های دانشگاهی به‌منظور همسویی هرچه بیشتر آنها با فرایند توسعه اقتصادی ملی و بین‌المللی است [۴] و لذا، کارآفرینی توجه بسیاری را در حوزه‌های پژوهش و فعالیت‌های دانشگاهی جلب کرده است. توجه به فرایند کارآفرینی در دانشگاه‌ها بدان حد است که یونسکو در چشم‌انداز جهانی آموزش عالی برای قرن ۲۱، دانشگاه‌های نوین را جایگاهی بیان کرده که در آن مهارت‌های کارآفرینی در آموزش عالی به‌منظور تسهیل قابلیت‌های دانش‌آموختگان و برای تبدیل شدن به کارآفرینان توسعه می‌یابد. بر این اساس، امروزه دغدغه آموزش عالی این است که دانش‌آموختگان آن بتوانند از دانش کارآمد و مهارت‌های حرفه‌ای برخوردار باشند تا بتوانند شغل‌های تازه پدید آورند [۹]. از دید آموزشی، دانشجویان بیش از هر چیز نگران توسعه صلاحیت‌های کارآفرینی هستند [۴۵]. مهارت و صلاحیت‌های کارآفرینی تنها به قابلیت‌های ذاتی فرد وابسته نیست، بلکه

لازم است تا از طریق آموزش، ممارست، و تجربه‌اندوزی کسب شود [۴۸]. لذا، امروزه بسیاری از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی فعالیت‌های گوناگونی مانند ارائه مجموعه‌ای از دوره‌های آموزشی کارآفرینی، توسعه برنامه‌ها و طراحی رشته‌های مربوط به کارآفرینی و مدیریت شرکت‌های کوچک، و ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان را انجام می‌دهند. بر این اساس، یکی از مأموریت‌های اصلی دانشگاه، مأموریت آموزشی کارآفرینی می‌باشد. از آنجا که آموزش به‌عنوان قلب هر جامعه و عامل کلیدی توانمندسازی افراد [۴۹] محسوب می‌شود، هر نوع آموزش که صلاحیت‌های لازم جهت کارآفرینی را به دانشجویان ارائه دهد را می‌توان سیستم ناقص آموزش بیان نمود [۴۸]. امروزه آموزش‌های مبتنی بر صلاحیت در سطوح دانشگاهی توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. از آنجا که آمادگی دانشجویان برای فعالیت در محیط جدید، متغیر، و در حال تغییر از اهمیت بسیار برخوردار است، نیاز افراد به توسعه صلاحیت‌های کارآفرینانه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اولویت‌های آموزش کارآفرینی در نظر گرفته می‌شود. به عبارت دیگر، آموزش کارآفرینی باید به آموزش صلاحیت‌هایی

به‌طور کلی، فعالیت دانشگاه کارآفرین در توسعه صلاحیت‌های کارآفرینی دانشجویان و دانش‌آموختگان را می‌توان در سه حوزه فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی، و خدمات حمایتی به شرح زیر بیان نمود:

(الف) آموزش: شامل ارایه دوره‌های آموزش کارآفرینی، برگزاری سمینار و نشست علمی مرتبط با موضوعات شغلی و کارآفرینی، و برگزاری کارگاه‌های آموزشی (مانند مالکیت فکری و ثبت پتنت).

(ب) پژوهشی: شامل هدایت پروژه‌های درسی در راستای اشتغال و کارآفرینی، حمایت از پایان‌نامه و طرح‌های دانشجویی مرتبط با کارآفرینی، و تشویق دانشجو به مشارکت در طرح‌های استادان.

(ج) خدمات حمایتی: شامل فعالیت مرکز کارآفرینی دانشگاه، مستندسازی تجربیات کارآفرینان، و ایجاد فرصت‌های شغلی در دانشگاه برای دانشجویان.

۳-۴- برآمد صلاحیت کارآفرینی

همانطور که پیشتر بیان شد، بحث صلاحیت‌های کارآفرینی با دو مسأله شامل (اول) شرایط و فعالیت‌های منجر به کسب و ارتقای صلاحیت کارآفرینی و (دوم) برآمدهای کسب صلاحیت کارآفرینی همراه است. صلاحیت‌های کارآفرینانه نقش کلیدی در مراحل ابتدایی شروع یک کسب و کار ایفا می‌کند [۵۶] و برخی پژوهشگران به انجام مطالعاتی در خصوص تأثیر صلاحیت‌های کارآفرینانه بر نیت کارآفرینی پرداخته‌اند [۵۷ و ۵۸]. به‌عنوان نمونه، اونستاک^۱ (۲۰۰۳) بیان نمود که به منظور شروع موفقیت‌آمیز، اجراء و ایفا کسب و کار ایجاد شده در بازار افراد نیاز به برخورداری از صلاحیت‌های کارآفرینی هستند. به‌طور کلی، یکی از اثرات صلاحیت‌های کارآفرینی، تأثیرگذاری بر نیت کارآفرینی افراد است [۵۹ و ۶۰].

نیت کارآفرینی به منزله گرایش یا قصد یک فرد برای آغاز یک کسب و کار با رشد سریع تعریف شده است [۶۱]. به زعم چوو و وانگ^۲ (۲۰۰۹)، نیت کارآفرینی عبارت از جستجوی اطلاعات برای دستیابی به اهداف ایجاد کسب و کار است. در مجموع، نیت کارآفرینی به صورت قصد فرد برای ایجاد و راه‌اندازی کسب و کار جدید تعریف می‌شود [۶۳]. محققان باور دارند که بخش عمده‌ای از آنچه که فعالیت کارآفرینی نامیده می‌شود، نتیجه مستقیم نیت افراد و فعالیت‌های پس از آن در طول یک بازه زمانی مشخص می‌باشد [۱۲]. به عبارت دیگر، این متغیر یکی از پیش‌بین‌های قوی برای فعالیت کارآفرینی است [۶۲ و ۶۴ و ۶۵]. براین اساس، مطالعاتی که در دنیا مربوط به دانشجویان انجام می‌گیرد، درخصوص نیت کارآفرینی است؛ چرا که افزایش نیت کارآفرینی منجر به افزایش فعالیت‌های کارآفرینانه و توسعه کارآفرینی می‌شود [۱] و براین اساس، بهترین و مهم‌ترین پیش‌بینی کننده رفتار کارآفرینانه است.

که لازم است تا فراگیران کسب کنند بپردازد تا دانشجویان بتوانند برنامه کسب و کار را توسعه و اجرا نمایند [۵۰]. آموزش کارآفرینی سبب ایجاد تمایل و توانایی برای جستجو و کشف فرصت‌های سرمایه‌گذاری و تأسیس و راه‌اندازی موفقیت‌آمیز کسب و کار بر مبنای فرصت‌های کشف شده می‌شود [۵۱]. به‌طور کلی، اهداف مختلف دوره‌های آموزش کارآفرینی عبارتند از: (الف) کسب دانش مربوط به کارآفرینی، (ب) کسب مهارت در تحلیل فرصت‌های اقتصادی و ترکیب برنامه‌های عملیاتی، (پ) تعیین و تقویت ظرفیت، استعداد و مهارت کارآفرینی، (ت) توسعه همفکری و حمایت متقابل در جنبه‌های انحصاری کارآفرینی، (ث) تقویت نگرش‌ها در جهت پذیرش تغییر [۵۲]، (ج) تشخیص و برانگیختن سائقه‌ها، هوش، و مهارت‌های کارآفرینانه، (چ) توانمندی در استفاده از روش‌های تحلیلی که با کاهش سوگیری و ریسک همراه باشد، (ح) گسترش همدلی و حمایت از کارآفرینی، (خ) تشویق کسب و کارهای نوپا و کارآفرینانه [۵۳ و ۵۴]، (د) افزایش آگاهی دانشجویان نسبت به مهارت‌های کسب و کار، (ذ) ارتقای خلاقیت، نوآوری و خوداشتغالی [۴۸].

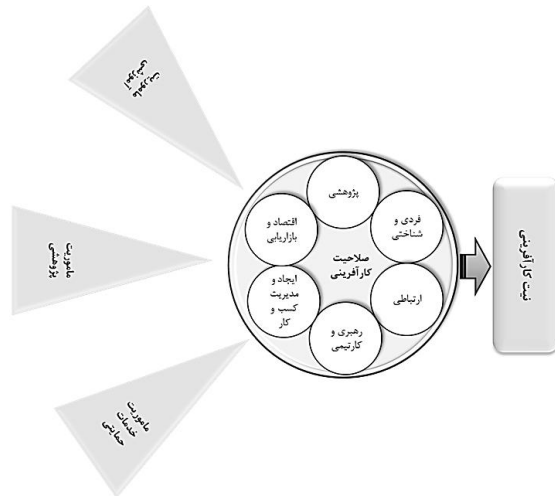
برخی حوزه‌های کلیدی که در بسیاری محتوای دوره‌های کارآفرینی وجود دارد، عبارتند از: (الف) ماهیت و تقاضای کسب و کارهای نوپا، (ب) روش‌های تشخیص فرصت‌های کسب و کار، (پ) تکنیک‌های تحلیل و ارزیابی فرصت‌های کسب و کار، (ت) چارچوب‌های تشخیص منابع (سرمایه، مواد، نیروی کار، مشاور، ناظران) و محدودیت‌ها (گواهینامه‌ها، قانون، مالیات)، (ج) چگونگی تسهیل گذر و بلوغ کسب و کارهای نوپا به سوی کسب و کارهای رشد یافته، و (چ) درک نقش شرکت‌های کوچک و نوپا در رشد اقتصادی [۵۵].

علاوه بر فعالیت‌های آموزشی، از دیگر مأموریت‌های دانشگاه کارآفرین در ارتقای فعالیت‌های کارآفرینانه می‌توان به موارد زیر اشاره نمود: (الف) ایجاد پارک‌های علمی، مراکز نوآوری، کارگاه‌های تصمیم‌گیری، و کارگاه‌های قیمت‌گذاری، جهت تسهیل فرایند انتقال از دانشگاه به فضاها کاری مورد نیاز جامعه، (ب) دریافت بازخورد از محیط، و تلاش جهت انجام اقدامات اصلاحی لازم در روش‌ها و محتوای آموزشی بر مبنای بازخورد دریافت شده [۱۰]، (ج) انجام پژوهش‌های علمی، کاربردی، توسعه‌ای، در زمینه شناخت موانع، مشکلات و توسعه کارآفرینی، (چ) انجام تعاملات محیطی با سایر مراکز، مؤسسات تحقیقاتی، دانشگاه‌ها، دستگاه‌ها، نهادها، بنگاه‌ها، و سازمان‌های کارآفرین در سطح ملی و فراملی در جهت ترویج کارآفرینی، (ح) ایجاد، تجهیز و توسعه مرکز کارآفرینی، (خ) عرضه خدمات کارآفرینی به اساتید، دانشجویان، مدیران، کارکنان و نهادهای مرتبط با مراکز کارآفرینی، (د) مستندسازی تجربیات کارآفرینان [۱۱]، (ذ) استفاده از مشاوره‌های کارآفرینان، (ر) درگیر نمودن دانشجویان در برنامه‌های کارآموزی، در یک کسب و کار کارآفرینانه، و (ز) بازدید از کسب و کارهای متنوع در حوزه کاری [۴۸].

1. Onstnek
2. Choo and Wong

حوزه کارآفرینی از جمله مهم‌ترین کارکردهای دانشگاه است و محققان فرایند یادگیری را فرایند توسعه توانایی و قابلیت‌ها بیان کرده و ارتباط مثبتی بین آموزش و یادگیری کارآفرینی و صلاحیت‌های کارآفرینی قابل شده‌اند [۷۱]. مسأله دیگری که به هنگام بحث صلاحیت‌های کارآفرینی اهمیت دارد، برآمدهای کسب صلاحیت‌های کارآفرینی است که در مقاله حاضر بدان پرداخته شد. نیت کارآفرینی یکی از مهم‌ترین برآیند صلاحیت‌های کارآفرینی است و به احتمال بسیار، منجر به افزایش فعالیت‌های کارآفرینانه و توسعه کارآفرینی می‌شود.

یکی از مهم‌ترین اهداف آموزش‌های مبتنی بر صلاحیت بایستی پرورش دانش‌آموختگان مفید، کارآمد، و اخلاقی برای خدمت به جامعه باشد [۷۲]. لذا، لازم است تا شرایطی فراهم شود که دانشگاه‌ها بتوانند دانشجویان را برای کسب و گسترش صلاحیت‌های حرفه‌ای و کارآفرینی پرورش دهند و در این خصوص، بهره‌گیری از مدل صلاحیت‌های کارآفرینی مفید خواهد بود. براین اساس و با توجه به نتایج برآمده از تحقیق، جهت سنجش صلاحیت‌های دانشجویان دانشگاه کارآفرین، به همراه پیش‌بین‌ها و برآمد می‌توان از مدل مفهومی به صورت شکل (۲) استفاده نمود.

شکل ۲- مدل پیشنهادی سنجش صلاحیت‌های دانش‌آموختگان دانشگاه کارآفرین، به همراه پیش‌بین‌ها و برآمد منبع: یافته‌های تحقیق

براساس مدل‌های مفهومی ارائه شده در این مقاله، پیشنهاد می‌شود که جهت سنجش صلاحیت‌های کارآفرینی دانشجویان و پیش‌بین‌ها و برآمد صلاحیت کارآفرینی، مدل پیشنهادی به صورت عملیاتی مورد سنجش قرار گیرد. بدین صورت که مأموریت‌های دانشگاه کارآفرین شامل مأموریت‌های آموزشی، پژوهشی، و خدمات حمایتی مورد ارزیابی قرار گیرد و تأثیر آن بر سطح صلاحیت‌های کارآفرینی و نیت کارآفرینی دانشجویان سنجیده شود. همچنین، چنانچه در ارزیابی‌ها مشخص شد که برخی فعالیت‌ها از کیفیت لازم و مناسب برخوردار نیستند، لازم است تا با تمهیدات مناسب کیفیت تا حد مطلوب ارتقا یابد.

در مطالعات مختلف، تأثیر صلاحیت‌هایی مانند ویژگی‌های شخصی، خودپنداره، فرصت ادراک شده بر نیت کارآفرینی گزارش شده است [۶۶] و [۶۷]. ریسک‌پذیری و نیاز به استقلال از دیگر ویژگی‌هایی است که تأثیرگذاری آن بر نیت کارآفرینی بیان گردیده است [۶۸] و [۶۹]. علاوه بر این، یکی از اهداف برنامه‌های آموزشی کارآفرینی ایجاد و تقویت نیت کارآفرینی است [۷۰].

۴- بحث و نتیجه‌گیری

موفقیت یک کسب و کار تحت تأثیر مهارت و توانایی، و به عبارتی، صلاحیت‌های کارآفرینی قرار می‌گیرد و لذا، در محیط پیچیده کسب و کار، نیاز است تا کارآفرینان شایسته و ذی‌صلاحی وجود داشته باشند. از دیگر سوی، یکی از چالش‌های پیش روی جوامع دانش‌آموختگانی هستند که صلاحیت‌های لازم را برای کارآفرینی و راه‌اندازی کسب و کار ندارند. براین اساس، دانش‌آموختگان علاوه بر کسب نظری تخصص بایستی مجموعه‌ای از صلاحیت‌ها را برای موفقیت در حرفه خود کسب نمایند. براین اساس، نیاز به مدلی تحت عنوان مدل صلاحیت‌های کارآفرینی است که راهنمایی برای دانشگاه‌ها باشد تا صلاحیت‌هایی که سبب بهینه‌سازی مهارت‌های فنی و حرفه‌ای کارآفرینان بالقوه می‌شود، را ارتقا دهند. صلاحیت‌هایی همچون خلاقیت و نوآوری، توانایی کار گروهی، مهارت‌های ارتباط کلامی و نوشتاری، تحمل ابهام، ریسک‌پذیری، تشخیص فرصت بازار، ارزیابی کسب و کار، شبکه‌سازی و حفظ شبکه کاری از جمله مواردی هستند که باید دانش‌آموختگان از آن‌ها برخوردار باشند و آموزش عالی در توانمند ساختن دانش‌آموختگان در این حیطه‌ها نقش پررنگی دارد. نکته قابل توجه این که اساساً افراد با قرار گرفتن در محیط‌های آموزشی می‌توانند اکثر این صلاحیت‌ها را در خود پرورش داده و تقویت نمایند. براین اساس، آموزش عالی تنها یک سرمایه‌گذاری در منابع انسانی نیست، بلکه این امکان را به دانشجویان می‌دهد تا صلاحیت‌هایی را کسب کنند که رفتار، توانایی و نقش آن‌ها را در جامعه شکل دهد. براساس نتایج حاصله از تحقیق و مدل مفهومی صلاحیت‌های کارآفرینی، آموزش عالی باید بتواند در ابعاد صلاحیت پژوهشی، فردی و شناختی، ارتباطی، رهبری و کار تیمی، ایجاد و مدیریت کسب و کار، و اقتصادی و بازاریابی موجب توسعه و ارتقای دانشجویان شود تا موفقیت دانشجویان در عرصه کارآفرینی بیشتر گردد.

یکی از مواردی که در بحث صلاحیت‌های کارآفرینی مدنظر قرار می‌گیرد، شرایط و فعالیت‌های منجر به کسب و ارتقای صلاحیت کارآفرینی است. نقش دانشگاه کارآفرین بر ارتقای صلاحیت‌های کارآفرینی دانشجویان را نمی‌توان نادیده گرفت. دانشگاه کارآفرین در توسعه صلاحیت‌های کارآفرینی دانشجویان در سه حوزه آموزشی، پژوهشی، و خدمات حمایتی فعالیت می‌کنند؛ مانند ارائه مجموعه‌ای از دوره‌های آموزشی کارآفرینی، استفاده از مشاوره‌های کارآفرینان، و درگیر نمودن دانشجویان در برنامه‌های کارآموزی مرتبط. ارائه برنامه‌های آموزشی در

- 18- Erkena H, Donselaarb P, Thurikc R. Total factor productivity and the role of entrepreneurship. Papers published in Organization for Economic Co-operation and Development Journal. 2014.
- 19- Halis, M. Kırgızistanda Üniversite Adaylarının Kariyer Güdülere Ve Değerleri İlişkisi: Bir Araştırma. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2013; Sayı 34.
- 20- Jacob, M., Lundqvist, M. and Hellsmark, H. Entrepreneurial transformations in the Swedish University system: the case of Chalmers University of Technology. Research Policy, 2003; 32: 1555-68
- 21- Guerrero, M. and Urbano, D. The development of an entrepreneurial university. Journal of Technology Transfer, 2010; Springer, pp.1-32.
- 22- Gibb, A. Training the trainers of small business. Journal of European Industrial Training, 1990; 14, 17-25.
- 23- The consortium for the entrepreneurship education. Entrepreneurship Competency Model. 2010; available at <http://www.careeronestop.org/competencymodel/competency-models/entrepreneurship.aspx>
- 24- Davis, P., Naughton, J., and Rothwell, W. New roles and new competencies for the profession. Training and Development, 2004; 58(4), 26-37
- 25- Stoof, A. Tools for the identification and description of competencies. Thesis Dissertation, Open University of Nederland. 2005.
- 26- Barlett, C.A. and Ghoshal, S. The myth of the generic manager: New personal competencies for new management roles. California Management Review, 1997; 40 (1), 92-116.
- 27- Muzychenko, O. and Saee, J. Cross cultural professional competence in higher education, Journal of Management Systems, 2004; 16(4), 1-19.
- 28- Man, T.W.Y. and Lau, T. Entrepreneurial competencies of SME owner/managers in the Hong Kong sector: A qualitative analysis. Journal of Entreprising Culture, 2005; 8, 235-254.
- 29- Mitchelmore, S., and Rowley, J. Entrepreneurial competencies: a literature review and development agenda. International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research, 2010; 16(2), 92-111.
- 30- McClelland, D. C. Characteristics of successful entrepreneurs. The Journal of Creative Behavior, 1987; 21, 219-233.
- 31- David, Z., and Edward, B. Personal characteristics and strategic orientation: entrepreneurs in Canadian manufacturing companies. International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research, 2011; 17(1), 82-103.
- 32- Pofeldt, E. The 10 qualities of highly successful entrepreneurs. Forbes. 2014.
- 33- Mitchelmore, S., and Rowley, J. Entrepreneurial competencies of women entrepreneurs pursuing business growth. Journal of Small Business and Enterprise Development, 2013; 20(1), 125-142.
- 34- Kiggundy, M.N. Entrepreneurs and entrepreneurship in Africa: What is known and what needs to be done. Journal of Developmental Entrepreneurship, 2002; 7(3), 239-258.
- 35- Man, Thomas W.Y., Theresa Lau. and K.F. Chan. The competitiveness of small and medium enterprises a conceptualization with focus on entrepreneurial competencies. Journal of Business Venturing, 2002; 17, 123-142.
- 36- Lau, T., K.F. Chan and Man, T.W.Y. Entrepreneurial and Managerial Competencies: Small Business Owner-Managers in Hong Kong. In P. Fosh, W. Chan, E. Snape and R. Westwood (eds.), Hong Kong Management and Labour: Change and Continuity. London: Routledge. 1999.
- 37- Inyang, B. J. and Enuoh, R.O. Entrepreneurship Competencies: The missing links to successful entrepreneurship in Nigeria, International Business Research, 2009; 2(2): 62-71

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از حمایت‌های دانشگاه علم و فرهنگ جهت انجام این تحقیق صمیمانه تشکر و قدردانی می‌گردد.

۵- مراجع

- ۱- فولادی، مهرا؛ و باغبانی، حمزه. بررسی تأثیر خودکارآمدی کارآفرینانه بر تقویت کارآفرینی دانشجویان. مطالعه موردی دانشجویان پیام‌نور شهرستان بیجار. فصلنامه رشد فناوری، ۱۳۹۳. سال دهم، شماره ۳۹، ص ۲۹-۳۶.
- ۲- یداللهی فارسی، جهانگیر. نقش جدید دانشگاه‌ها: توسعه قابلیت‌های کارآفرینی. مجموعه مقالات دومین همایش اشتغال و نظام آموزش عالی کشور. تهران، اردیبهشت ۱۳۸۴.
- ۳- منفرد، نوذر، رضایی‌مقدم، کوروش. و آبخیز، زینب. نگرش دانشجویان کشاورزی دانشگاه شیراز نسبت به ایجاد دانشکده کارآفرین. نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۱۳۹۴؛ شماره دوم، ص ۴۷-۶۵.
- ۴- تاری، مهدیه؛ مرادی، محمود؛ و ابراهیم‌پور، مصطفی. بررسی عوامل مؤثر بر رشد و موفقیت شرکت‌های دانش‌بنیان. فصلنامه رشد فناوری، ۱۳۹۴، سال دوازدهم، شماره ۴۵، ص ۳۶-۴۴.
- ۵- حسنتقی‌پور، حکیمه، قلی‌پور، آرین و روشندل اربطانی، طاهر. موانع تجاری‌سازی دانش در کارآفرینی دانشگاهی. توسعه کارآفرینی، ۱۳۹۰؛ سال چهارم، شماره چهاردهم، ص ۱۶۵-۱۸۳.
- ۶- عزیز، نعمت‌الله. و پارسا، سیداحمد. آسیب‌شناسی ناکارآمدی تحقیقات در حوزه علوم انسانی: بررسی راه‌های بهبود عملکرد پژوهشی اعضای هیأت‌علمی در علوم انسانی. اولین همایش بین‌المللی مدیریت، آینده‌نگری، کارآفرینی و صنعت در آموزش عالی. ۱۳۹۰، کردستان. اردیبهشت ۱۳۹۰.
- ۷- دیانتي، محمد و عرفانی، مریم. شایستگی؛ مفاهیم و کاربردها. تدبیر، ۱۳۸۸؛ شماره ۲۰۶، تیرماه، صص ۱۹-۱۴.
- ۸- زعفرانیان، رضا؛ مجاب، فرناز؛ و شهریاری، ایلوش. مهارت‌آموزی دانشجویان فناوری اطلاعات در بازار کار با رویکرد شایستگی‌ها. خلاصه مقالات نخستین همایش مهارت‌آموزی و اشتغال در ایران. ۱۳۹۱؛ تهران: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
- ۹- علیپور، حج. بررسی میزان گرایش و روحیه کارآفرینی دانشجویان رشته کشاورزی شهرستان شیراز. فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۱۳۹۱؛ شماره ۲۳، صص ۳۳-۴۶.
- ۱۰- کردناچ، اسدالله. دانشگاه کارآفرین و نقش آن در ایجاد اشتغال. مجموعه مقالات دومین همایش اشتغال نظام آموزش کشور. ۱۳۸۴؛ تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ۱۱- تقی‌زاده، هوشنگ و محمدپور شاطری، مهرداد. شناسایی وظایف و مأموریت‌های دانشگاه کارآفرین. علوم تربیتی، ۱۳۸۷؛ سال اول، شماره دوم، صص ۴۱-۶۷.
- ۱۲- شاهرخی ساردو، صالح؛ پدram، پیمان؛ ظریفیان، شاپور؛ و فکرت، فرناز. نقش مؤلفه‌های دانش سه‌گانه بر نیت کارآفرینانه دانشجویان رشته‌های کشاورزی دانشگاه جیرفت. فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۱۳۹۳؛ شماره ۳۱، زمستان ۹۳، صص ۹۴-۱۰۵.
- ۱۳- شهبازی، اسماعیل و علی‌بیگی، امیرحسین. واکاوی شایستگی‌های دانش‌آموختگان کشاورزی برای ورود به بازار کار در کشاورزی. مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی، ۱۳۸۵؛ ۲(۱)، صص ۱۵-۲۳.
- ۱۴- امینی، محمد، تمنایی‌فر، محمدرضا. و غلامی‌علوی، صدیقه. ارزیابی قابلیت‌های کارآفرینی دختران دانشجو. فصلنامه علمی- پژوهشی زن و جامعه، ۱۳۹۱؛ سال سوم، شماره چهارم.
- 15- Boore, J. and Porter, S. Education for entrepreneurship in nursing. Nurse Education Today, 2011, 31(2), 184-91.
- 16- Hegarty, C., and Jones, C. Graduate entrepreneurship: More than child's play. Education and Training, 2008; 50(7), 626-637
- 17- Taormina. R. J. and Lao. S. K. Measuring Chinese entrepreneurial motivation personality and environmental influences. International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research, 2007; 13(4), 200-221.

- 59- Dermol, V. Development of entrepreneurial competences. *International Journal of Euro-Mediterranean Studies*, 2010; 3(1).
- 60- Phelan, C., and Sharpley, R. Exploring entrepreneurial skills and competencies in farm tourism. *Local Economy*, 2012; 27(2), 103-118.
- 61- Hmieleski, K. M., and Corbett, A. C. Proclivity for improvisation as a predictor of entrepreneurial intentions. *Journal of Small Business Management*, 2006; 44(1), 45-63.
- 62- Choo, S., and Wong, M. Entrepreneurial intention: triggers and barriers to new venture creations in Singapore. *Singapore Management Review*, 2009; 28(2): 47-64
- 63- Thompson, E. R. Individual entrepreneurial intent: Construct clarification and development of an internationally reliable metric. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 2009; 33(3), 669-694.
- 64- Van Gelderen, M., Brand, M., Van Praag, M., Bodewes, W., Poutsma, E., and Van Gils, A. Explaining Entrepreneurial Intentions by Means of the Theory of Planned Behavior. *Career Development International*, 2008; 13(6), 538-559.
- 65- Peng, Zh., Lu, G., and Kang, H. Entrepreneurial Intentions and Its Influencing Factors: A Survey of the University Students in Xi'an China. *Creative Education*, 2012; 3, Supplement, 95-100.
- 66- Segal, G., Borgia, D., and Schoenfeld, J. The Motivation to Become an Entrepreneur. *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, 2005; 11(1), 42-57.
- 67- de Pillis, E.G., and Reardon, K.K. The Influence of Personality Traits and Persuasive Messages on Entrepreneurial Intention: A Cross-Cultural Comparison. *Career Development International*, 2007; 12(4), 382-396.
- 68- Douglas, E., and Shepherd, D. Self-Employment as a Career Choice: Attitudes, Entrepreneurial Intentions, and Utility Maximization. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 2001; 26(3), 81-90.
- 69- Kuratko, D.F., Hornsby, J.S., and Naffziger, D.W. An Examination of Owner's Goals in Sustaining Entrepreneurship. *Journal of Small Business Management*, 1997; 35(1), 24-33.
- 70- Peterman, N.E. and Kennedy, J. Enterprise education: influencing students' perceptions of entrepreneurship. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 2003; 28, 129-144.
- 71- Sony, H.P. and Iman, S. Relationship between entrepreneurial learning, entrepreneurial competencies and venture success: empirical study on SMEs. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 2005; 5(5/6), 454-468.
- 72- Mulder, M., Gulikers, J., Biemans, H. and Wesselink, R. The new competence concept in higher education; erpr or enrichment? [Research paper]. *Journal of European Industrial Training*, 2009; 33(8/9), 755770.
- 38- Boyd, D. What an innovative culture looks like. 2016. Retrieved from <http://www.innovationinpractice.com>
- 39- Prats, M.J., et al. Beyond Business Instinct. *Estudios y Ediciones IESE, IESE, Insight. Issue 1. Second quarter 2009.*
- 40- Driessen, M. E-Scan Ondernemerstest: beoordeling en ontwikkeling van ondernemers competenties, PhD-thesis, Entrepreneur Consultancy, Gravenland. 2005.
- 41- Smith, G., and Shankar, A. Empowered entrepreneur training handbook, the Global Alliance for Clean Cookstoves. 2015. Retrieved from: <http://cleancookstoves.org/binary-data/RESOURCE/file/000/000/342-1.pdf>
- 42- Sugars, B. 12 Essential characteristics of an entrepreneur. 2014. Retrieved from: http://www.actioncoach.com/_downloads/whitepaper-FranchiseRep5.pdf
- 43- Ronstadt, R. The educated entrepreneurs: A new era of entrepreneurial education is beginning. *American Journal of Small Business*, 1987; 11(4), 37-53.
- 44- Galloway, L. Enterprise skills for the economy. *Education and training*, 2005; 47(1), 7-17.
- 45- Bird, B. Learning entrepreneurship competencies: The self-directed learning approach. *International Journal of Entrepreneurship Education*, 2002; 1, 203-227.
- 46- Onstenk, J. Entrepreneurship and Vocational Education. *European Educational Research Journal*, 2003; 2(1): 74-89.
- 47- Huck, J.F. Competencies Needed for Small Business Success: Perceptions of Jamaican Entrepreneurs. *Journal of Small Business Management*, 1991; 29(4), pp.90-94.
- 48- Ezeani, N.S. The teacher and skills acquisition at business education: from the perspective of accounting skills. *Arabian Journal of Business and Management Review*, 2012; 2(4), 25-36.
- 49- Olawolu, O.E. and Kaegon, L.E.S. Entrepreneurship Education as tool for Youth Empowerment through Higher Education for global workplace in Rivers. A paper presented at the Seventh Regional Conference on Higher Education for a Globalized world organized by the Higher Education Research and Policy Network (HERPNET): holding at the University of Ibadan, Ibadan Nigeria between the 17th to 21st September, 2012.
- 50- Brown, C. Entrepreneurial education Teaching Guide. Kansas City. MO: Kauffman. 2000.
- 51- Fashua, K.O. Entrepreneurship Theory, Strategies and Practice. Abuja Bee. 2006.
- 52- Solomon, G.T., et al. The State of Entrepreneurship Education in the United States: A Nationwide Survey and Analysis. *International Journal of Entrepreneurship Education*, 2002; 1(1): 65-86.
- 53- Alberti, F., Sciascia, S., and Poli, A. Entrepreneurship Education: Notes on an ongoing debate. *Proceedings of the 14th Annual Int. Ent Conference. University of Napoli Federico II, Italy. 4-7 July. 2004.*
- 54- Raposo, M. and Paco, A. Entrepreneurship education: Relationship between education and entrepreneurial activity. *Psicothema*, 2011; 23(3), 453-457.
- 55- Stumpf, S.S., dunbar, R.L.M. and Mullen, T.P. Developing Entrepreneurial Skills through the Use of Behavioural Simulations. *Journal of Management Development*, 1991; 10(5), 32-45.
- 56- Garzón, D. A comparison of personal entrepreneurial competences between entrepreneurs and CEOs in service sector. *Service Business*, 2010; 4 (3- 4), 289- 303.
- 57- Bird, B. Towards a Theory of Entrepreneurial Competency. *Advances in Entrepreneurship, Firm Emergence and Growth*, 1995; 2, 51-72.
- 58- Chen, C.C., Greene, P.G. and Crick, A. Does entrepreneurial self-efficacy distinguish entrepreneurs from managers?, *Journal of Business Venturing*, 1998; 13(4), 295-316.